

Edward Rymar

Jeszcze o kilku średniowiecznych rodach rycerskich z okolic Gorzowa

Nadwarciański Rocznik Historyczno-Archiwalny nr 18, 231-236

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Edward Rymar
Pyrzyce

Jeszcze o kilku średniowiecznych rodach rycerskich z okolic Gorzowa

Falkenberg (Valkinberg(e), Valkenberc, Valkenberch)

Miejscowość Falkenberg w Starej Marchii k. Osterburga (1319), a wiadomo że z tamtych okolic przybyło rycerstwo do ziemi myśluborskiej i gorzowskiej. Trudno jeszcze rozstrzygnąć, skąd przybyli. Pierwszym znanym w Nowej Marchii jest Gerard (I) spotykany przy czynnościach margrabiów 1258–1260; we wkrzańskiej wsi Wolin 27 IX 1260 r. obecny przy zamianie przez biskupa kamieńskiego Hermana wsi Klockow k. Prenzlau z margrabią Janem I na dwie inne wkrzańskie k. Brüssow, wymieniony po marszałku margrabiów Alberonie Brunkowie i przed Engelkinem de Bellingen¹, zatem jak tamci z otoczenia margrabiego. Giermek Jan w 1269 r. spotykany wśród rycerstwa księcia pomorskiego Barnima I wyklętego za targnięcie się na dobra joannitów k. Stargardu i Choszczna². Mogli więc Falkenbergowie przybyć do Nowej Marchii poprzez księstwo pomorskie. Przypuszczano nawet, że mogli być osadzeni jako burgmani Barnima I w Nowogródku k. Myśliborza³. Otto w latach 1276–1288 wystąpił w dokumentach margrabiów ottońskich dotyczących ziemi wkrzańskiej, miasta Markisch Friedland w Meklemburgii i okolicach⁴.

W 1297 r. przy nadaniu margrabiego joannickiego (tj. z linii starszej Askańczyków) dla cystersów bierzwnickich Gerard (II?) poprzedza rycerzy z ziemi strzeleckiej⁵, a więc chyba tam miał gdzieś lenno. Zabel z bratem Wilhelmem sprzedali cystersom z Zemska swoje dochody z młyna Vogelsang w prawobrzeżnym Gorzowie, co margrabia Albrecht III konfirmował 21 grudnia 1299 r.⁶ W 1336 r. 4 łany lenne

1 *Codex diplomaticus Brandenburgensis*, hrsg. A. F. Riedel, Berlin 1838–1869 (dalej: CDB), Hauptteil I, Bd I-XXV (cytowano podając tom, stronę), Hauptteil II, Bd I-VI (cytowano: litera B, tom, strona), Hauptteil III, Bd I-III (cytowano: litera C, tom, strona), Hauptteil IV, Bd I (cyt. litera D, strona), Supplementband (cytowano: SB) XIII, s. 205, B I, s. 68; *Pommersches Urkundenbuch*, Bd I-XI, Stettin 1868–1934, Köln 1998– (dalej: PUB) II, nr 684.

2 PUB, II, nr 891.

3 P v. Niessen, *Geschichte der Neumark im Zeitalter ihrer Entstehung u. Besiedlung*, Landsberg 1895, s. 201.

4 CDB B I, s. 124: 1276 r., *Regesten der Markgrafen von Brandenburg aus askanischem Hause*, bearb. v. H. Krabbo, G. Winter, Leipzig/Berlin/Dahlem 1910–1933 [oraz:] *Nachträge und Register*, hrsg. v. W. Hoppe, J. Schultze, Berlin/Dahlem 1955, nr 1281: 1282; CDB X, s. 217: 1288 r.

5 CDB XIX, s. 446.

6 CDB XVIII, s. 370; G. J. Brzustowicz, *Rycerstwo Ziemi Choszczeńskiej XIII-XVI wieku. Polityka-gospodarka- kultura- genealogia*, Warszawa 200, s. 94, bez podstaw zalicza Falkenbergów do rodu Güntersbergów.

w Czachowie k. Cedyni poprzednio Gerika (Gerarda?) Falkenberga przeszły w inne ręce⁷, w 1337 r. w Nowogródku Pomorskim Zabel i Dytryk mieli 3 i 8 łanów lennych, zaś Henning 8 łanów w Kłodawie k. Gorzowa⁸. Ci na pewno pochodzili z linii gorzowskiej. Coppeke świadkiem czynności w Choszczynie dla cystersów z Bierzwnika w 1374⁹.

Mikołaj z *Tornow* (Tarnowa gorzowskiego?) hołdował Krzyżakom w 1402 r., w 1433 r. podpisywał akt konfederacji rycerstwa nowomarchijskiego, wymieniony po Plötzu a przed Kuhmeise (z Barnówka)¹⁰. W 1491 r. Kunegunda v. Stegelitz i Anna żona Henninga Falkenberga obsadziły wikarię fundowaną przez Henryka Falkenberga w kościele parafialnym w Jagow¹¹, ale chodzi nie o Jagów pęczycki, lecz o wieś w ziemi wkrzańskiej, tam bowiem w 1450 r. wystąpił Dytryk pan na Schönermarck k. Angermunde. Tamże mieszkający Hans Krzysztof żonaty z Anną v. Balcken z Mętna k. Chojny miał być ojcem Valentina (1537, 1583) i przodkiem rodu żyjącego potem w Szwecji¹².

Glitzen

W 1337 r. Arnold miał 10 łanów w Kłodawie k. Gorzowa¹³. Nazwisko w *Księżdzie ziemskiej* chyba zniekształcone. Zapewne chodzi o **Gluz(z)era (Cluzer, Glitzer)**. Willikin w 1348 r. otrzymuje od margrabiego Ludwika w lenno *iudicium vasallatus districtus Friedeberg* w takim zakresie jak ów sąd lenny ziemski strzelecki posiadał pewien Ludeke, z dochodem 3 grzywien srebra rocznie z miasta Strzelce¹⁴. Wraz z Henningiem Kemin w 1353 r. otrzymał będą w Buszowie k. Strzelec z tytułu zadłużenia margrabiego na 100 grzywien¹⁵.

Malenow (v. Malmow, Mallnow, Molnow)

W 1334 r. margrabia Ludwik nadał Ludekinowi Malenow 4 łany w Kamieniu Wielkim w ziemi gorzowskiej. Łany te miał on tam w 1337 r.¹⁶ Może to więc z tej rodziny skarbnik Gorzowa o tym nazwisku obecny przy sprzedaży Drezdenka Za-

7 CDB, XIX, s. 196.

8 *Das neumärkisches Landbuch Margraf Ludwig's des Aelteren vom Jahre 1337*, mitgetheilt v. L. Gollmert, Frankfurt a. O. 1862 (dalej: *Landbuch*), s. 20, 21.

9 CDB XIX, s. 474.

10 R. Eckert, *Geschichte von Landsberg, a. d. Warthe. Stadt u. Kreis*, Landsberg 1890, s. 79, Teil II, s. 43

11 R. Klempin, *Diplomatische Beiträge zur Geschichte Pommerns aus der Zeit Bogislafs X*, Berlin 1859 s. 53, nr 428.

12 *Gothaischer Genealogischer Taschenbuch*, 1906, s. 214.

13 *Landbuch*, s. 21.

14 O. Grotefend, *Geschichte des Geschlechts von der Osten. Urkundenbuch*. Bd I- II, Stettin 1914, (dalej: UBO) I, nr 568.

15 CDB XVIII, s. 300.

16 CDB XXIV, s. 21, *Landbuch*, s. 21.

konowi Krzyżackiemu (1408)¹⁷. Mikołaj (Claus) Malmow rajcą Gorzowa (1390)¹⁸, Klaus z Gorzowa 1561, Jerzy 1565¹⁹.

v. Witte (Albus, Weiss = „biały”)

Pochodzenie niepewne. Wywodzenie ich od Gozislawa (Szlautecha/Sławociecha) kasztelana Cedyni (znanego z lat 1187–1189), którego synem miały być Henryk ojciec Przybysława Albusa (czyli „białego”) – jest mocno naciągane, bo posiadaczy nazwisk Albus, Niger (od koloru włosów) było wielu. W czasach książąt pomorskich jako burgmani Cedyni mieli posiadać bez lennych powinności tzw. Insel Neuenhagen²⁰. Imiona Lippold, Ulryk mogą wskazywać na spokrewnienie z Behrami, przed 1280 rokiem panami ziemi pełczyckiej.

Pierwszym w Nowej Marchii jest rycerz Werner *miles dictus Albus*, który w 1289 r. za 31 talentów otrzymał od margrabiego Albrechta III wieś Płonno (Clausdorf) z 64 łanami i nadwyżkę 16 łanów po mierzeniu ziemi. Uczestniczył więc w kolonizacji ziemi pełczyckiej. Może wieś nazwano na cześć Clausa/Mikołaja Witte, ojca Wenera, imię to bowiem powtarza się w następnych generacjach²¹. Werner i Lippold w 1298 r. obecni przy fundacji kolegiaty myśliborskiej i w 1300 r. przy fundacji mironickiej; Henryk w 1298 r. w Grimnitz przy nadaniu dla rycerza Blocka wsi Bloxdorf k. Choszczna przez margrabiów joannickich i w Choryniu przy nadaniu dla Pełczyc²², Lippold może nosił więc swe imię po Lippoldzie Behr z Pełczyc²³ – Ulryk, może syn Wenera, przed 1315 r. otrzymał od margrabiego Waldemara potwierdzenie dóbr w Płonnie, co potwierdził też ks. Otto I szczeciński (posiadacz ziemi pełczyckiej od 1315 r.) 15 VI 1321 roku w Choszcznie, zatwierdzając wyrok zapadły w sporze jego i przyjaciół z cysterkami pełczyckimi, pozbawiający go tej wsi. W kilka dni później w Pełczycach książę specjalnym dokumentem odsunął roszczenia giermka Ulryka, ale też Henryka, Dietricha i Gebharda Witte²⁴. Przy

17 CDB XVIII, s. 330.

18 R. Eckert, dz. cyt., s. 34.

19 S. Neide, *Landsberg, die Stadt, und Paradies, das Kloster*, „Schriften d. Vereins f. Geschichte der Neumark“ 34, 1916, s. 39 n.

20 Tak P. v. Niessen, dz. cyt., s. 158. O różnych rodach Albus na Pomorzu i w Meklemburgii (Otto rycerz w Raciążu 1180–1224, Rudolf k. Kołobrzegu 1299, z rybą w herbie, Henryk patrycjusz Lubeki 1229, Stralsundu 1256–81); R. Klempin, G. Kratz, *Matrikeln und Verzeichnisse der Pommerschen Ritterschaft vom XIV. bis in das XIX. Jahrhundert*, Berlin 1863, s. 145.

21 CDB XVIII, s. 64.; P. v. Niessen, dz. cyt., s. 203.

22 CDB XVIII, s. 442, 371, XXIV, s. 8; J. Zdrenka, *Dokument margrabiów brandenburskich dla Pełczyc (Bernstein) z roku 1298*, „Studia Źródłoznawcze” 32–33, 1990, s. 183–186.

23 Tak też G. Brzustowicz, *Wyprawa wojenna marszałka książąt pomorskich Wedegona von Wedel w latach 1320–1321 na tle rywalizacji o władzę w Brandenburgii*, cz. I, „Stargardia” IV, 2006, s. 61–147; cz. II, „Stargardia” V, 2010, s. 244, który też błędnie do tego rodu wprowadza Dytryka i Ottona „von Weisse”, którzy otrzymali od Wedłów wieś Więclaw k. Złocieńca, ale to ród świdwiński Albea, von der Elbe

24 PUB VI, nr 3508, 3512; G. Brzustowicz, *Wyprawa*, s. 245, twierdzi, że tego dnia książę potwierdzał tym wymienionym „zaginioną wieś w ziemi pełczyckiej Clawestorp”.

Ottonie I szczecińskim 12 XII 1321 w Pyrzycach wystąpili Eberhard i Arnold²⁵. Chociażby ze względu na imiona wypadnie przyjrzeć się i pomorskim Albusom. Jan ze Szczecina w latach 1313-14 był notariuszem ks. Ottona I. Kapelanem biskupa kamińskiego w 1304 r. był Ulryk pleban w Wierzbnie nad Miedwiem, notariusz (1308) protonotariusz (1312-18) księcia Ottona, w 1314 wraz z Janem Albus, kanonik kapituły mariackiej w Szczecinie i pleban w Gutzkow (1314, 1320) dlatego zaliczany i Ulryk do tego rodu²⁶.

W rejestrze pomorskich kosztów wojennych z 1321 r. zestawionych przez marszałka pomorskiego Wedegona I v. Wedel, pojawia się Henryk (z Płonna?) który otrzymał 5 grzywien, a Mikołaj Albo (jako więziony) i Sifrid Albo otrzymali po 5 grzywien²⁷. Zygfryd był zapewne więc lennikiem Wedłów, bo to on zapewne w 1337 roku miał 8 łanów lennych w podświdwińskim Pęczerynie²⁸. Chyba ten Mikołaj był 13 I 1320 roku w Moryniu z Warcisławem IV przy fundacji ołtarza przez wdowę po Ludolfie v. Borne. Mikołaj uczestniczył w dalszych walkach w Meklemburgii i pod Strassburgiem w 1322 utracił konia²⁹.

Prawdopodobnie siedzieli też wtedy w ziemi lipiańskiej, gdzie pewien Witte występuje w 1337 roku w trudnej jeszcze do identyfikacji wsi Wittenow³⁰. Giermek Mikołaj obecny w 1328 r. przy sprzedaży Chojnie części Barnkowa przez Videchowów i 20 I 1329 roku już jako rycerz czy inny Mikołaj obecny przy sprzedaży Chojnie dochodu z młyna tamże przez Butzów, 2 III 1330 r. przy sprzedaży przez Videchowów dochodu z młyna Anzelma w Chojnie, w 1332 r. przy sprzedaży jez. Krzymowskiego Chojnie przez Sydowów, 18 II 1334 r. przy dotacji dla klasztoru przez Stendalów chojeńskich³¹. Miał dochód 2 wispli zboża rocznie w Łysogórkach, który w 1335 nadano chojeńskim Stendalom. W 1336 roku otrzymał pół wsi Zielin k. Mieszkowic po Marwitzach. W 1337 r. giermek Mikołaj (zatem ten z 1328 r.) miał 18 łanów w Łukowicach i 4 wioski w ziemi mieszkowickiej na pełnych prawach, a mianowicie (Alt) Glitzen, Brahlitz („Gralitzen”), Grabow, Hohen – Wutzow z karczmą *super litus Freienwalde et cum sua Nienhoff*, czyli tzw. Insel Neuenhagen obszar w zakolu Odry pód. zach. od Cedyni, co czyniło go niemal równym dynastom. Ponadto Mikołaj miał 9 łanów w Czachowie, Henryk tamże 4, Heyne (tenże Henryk?) lenno w Dysznie (Ringenwolde) w ziemi golenickiej, Heyne (tenże?) i Gerard 12 łanów w Bylicach w ziemi lipiańskiej, Henryk 8 łanów w Kinicach w myśluborskiej, Herman 4 łany w Golejewie w ziemi pelczyckiej, Henning 10 łanów w Chrapowie a Mikołaj (chyba też Witte) tamże 6 łanów, wreszcie

25 PUB VI, nr 3551.

26 PUB V, nr 2754, 2830, 2876, 3169, 3375, IV, nr 2143; H. H e y d e n, *Pommersche Geistliche vom Mittelalter bis zum 19. Jahrhundert*, Köln/Graz 1965, s. 60. Przeciwno zaliczaniu Ulryka do rodu Witte jednak A. Gut, *Personel kancelarii książąt pomorskich do połowy XIV wieku*, „Przegląd Zachodniopomorski” 1999, z. 1, s. 94 n, bo w dokumencie z 1314 i inni świadkowie połączeni w ten sposób spójnikiem *et*, a Ulryk nigdy nie określony nazwiskiem.

27 PUB VI, nr 3560, s. 83.

28 E. Rymar, *Rycerstwo ziemi świdwińskiej w XII-XVI wieku*, „Przegląd Zachodniopomorski” 2009, z. 3, s. 48.

29 PUB VI, nr 3560, s. 152.

30 PUB VI, nr 3560 s. 83; CDB XIX, s. 11.

31 CDB XIX, s. 190-2, 195.

znany nam już Zygfryd (więc ten z 1321) 8 łanów w Pęczeryźnie w ziemi świdwińskiej³².

Mikołaj rycerz w Chojnie, dziadek Ebelina v. Videchow syna Ebelina, giermkowie Herman i Mikołaj, stryjowie czy kuzyni Ebelina, poręczali w 1342 r., że ma on prawa do części młyna na Rurzyca w Chojnie; Mikołaj ten wystąpił również w 1349 i 1350 r. Giermek Herman w 1348 r. w Chojnie świadkiem sprzedaży Jeziora Krzymowskiego dla Chojny przez Sydowa, a Gerard (Gevert) wśród partii, która pod wodzą Thilo Brederlowa wsparła w okolicy Lipian pseudo-Waldemara, zatem to Gerard z Bylic³³, dlatego ród naraził się może na represje margrabiego Ludwika. W 1350 r. margrabia Ludwik Starszy nadał Mornerom lenno w Łukowicach, Wysokiej chojeńskiej i *curie* Neuenhagen, jak dotąd posiadali giermek Herman i rycerz Mikołaj³⁴. Tenże margrabia 2 X 1351 zatwierdził fundację ołtarza w klasztorze cedyńskim przez rycerza Mikołaja z dochodem z pól miejskich Mieszkowic³⁵ widocznie dokonaną w obliczu nadchodzącej śmierci. Margrabia Ludwik Rzymski może w 1352 r., (dokument z datą 1322)³⁶ określa warunki przyszłej pełnoletności Hermana syna zmarłego Mikołaja Witte. Rycerz Mikołaj w 1354 r. był świadkiem Videchowów, wpływowego rodu ziemi chojeńskiej, którzy odstąpili Chojnie prawa do podmiejskiego Barnkowa i w Freienwalde obok panów Nowej Marchii. Henning w 1354 r. wystąpił w Barlinku jako posiadający dobra w Nowej Marchii w obszarze jurysdykcji biskupa lubuskiego³⁷, a więc w ziemi lubuskiej ewentualnie we wsiach ziemi gorzowskiej przylegających od wschodu do komandorii joannitów chwarszczańskich. Margrabia Ludwik Rzymski 22 III 1355 r. w Myśliborzu rozporządził, co ma być z lennem zmarłego Mikołaja Witte wobec małoletności syna Hermana. Lenna miał otrzymać po uzyskaniu 30 lat. Przez 9 lat następnych będzie wolny od służb. Matka Lutgarda ma zarządzać dobrami, a wyznaczona komisja (Henning v. Wedel, Henning v. Greiffenberg, Ebel v. Videchow, Ruprecht v. Holtzendorf) co roku będzie dokonywać obrachunków. Na wypadek śmierci Lutgardy dobrami ma zarządzać Koneke v. Uchtdorp lub jego syn Kone³⁸. Uczestnicy tych regulacji należeli zapewne do grona krewniaków.

Herman syn Mikołaja w 1367 r. podpisywał w Pelczycach układ pomorsko-brandenburgski, w 1372 r. otrzymał będą w Łukowicach³⁹. Henning w 1359 r. rezygnował z roszczeń do dóbr w Wawrowie sprzedanych przez Horkerów Gorzowowi. Wdowa po Hermanie Alve (a więc Albe- Witte) przed 5 VI 1364 miała w dożywocie 4 łany

32 *Landbuch*, s. 12, 13, 14, 16, 18, 20, 26, 27.

33 CDB XIX, s. 210, XI, s. 215.

34 CDB XIX, s. 195: 1350 r.; s. 203: 1342 r.; s. 73: 1349 r.; s. 221: 1350 r.; s. 18: 1350 r.

35 C. Gahlbeck, dz. cyt., s. 384.

36 G. Brzustowicz, *Wyprawa*, s. 244 nie potrafił dotrzeć do właściwej daty i przy datowaniu dokumentu na 22 III 1322 dopuszczał śmierć Mikołaja w pocz. 1322, ponieważ jednak w 1322 nie mógł dokumentu wystawiać margrabia Ludwik, bo wtedy nie panował, autor dochodzi do wniosku bez wiarogodnego uzasadnienia, że dok. powstał w latach 1328–30.

37 *Regesta Historiae Neomarchicae*, hrsg. v. K. Kletke (Teil I- III), „Märkische Forschungen” Jg X-XII, 1867–1869, I, s. 97: 1352 r. CDB XIX, s. 230: 1354 r.; XVIII, s. 80: 1354 r.; XX s. 222, 224: 1354 r.

38 CDB XXIV, s. 64 n.

39 CDB XXIV, s. 64, B II, s. 468, XXIV, s. 85.

lenne w Wawrowie⁴⁰, co może upoważnia do identyfikacji jej z wdową po Hermanie Calwe z Gorzowa (1405).

Małgorzata – ksieni cysterek w Cedyni (11 I 1363). Herman w 1394 r. zakończył spór z Sydowami o połów ryb w Mątnicy, Rurzyca, jeziorze Krzymowskim i o wypas na łąkach.⁴¹ Geverd świadek w Myśliborzu (1399), Hanosz poszkodowany w Nowej Marchii (1411)⁴², Rulof (Rudolf) hołdował Krzyżakom w 1402 r., z Głazowa (1431), w 1433 roku podpisał akt konfederacji rycerstwa, w 1434 r brał udział w dochodzeniu przeciw joannitom za wydanie Polakom Santoka, radca wójta w Myśliborzu (1442); z Głazowa 1443, 1449, 1451, hołdował elektorowi brandenburskiemu w 1454 r.⁴³, znany do r 1473. Jakub Horker zastawił mu swe dobra w Baczynie, Stanowicach i Jeninie⁴⁴. Jego bratem mógł być Gert Wytte wójt pomorski w Pełczycach 1447⁴⁵. Ok. 1450 r. pewien Hans Wyttten miał lenno w miasteczku Santok. W 1476 roku, gdy Krzysztof v. Polecz, syn landwójta Jakuba, pan na Świdwinie, rezygnował z zamku santockiego, wsi Mosina i Mościc k. Gorzowa, dowiadujemy się, że Santok miał wcześniej jakiś Muckenhausen, a wioski te Hans Wytte (ok.1450). Gdy Hans zmarł w 1473 r. i lenno w Mosinie i Mościcach k. Gorzowa zwolniło się, kanclerz, biskup lubuski Fryderyk, pytał elektora, czy ma być dołączone do domeny w Kostrzynie, czy nadane wiernemu „Dusee”⁴⁶. Czy to znany w tym czasie Duser Wrech?

W 1482 bracia Horkerowie przenieśli swe prawa do dóbr w Baczynie, Stanowicach, Jeninie na córki Hansa z Mosiny: Agnieszkę i Gertrudę, a te 26 V 1483 za 200 reńskich guldenow sprzedały je cystersom z Mironic. Anna mniszka w Cedyni 26 V 1483⁴⁷. Katarzyna Witte żona Klause v. Strauss z Wojcieszyca (1499), może inną córką Hansa.

W 1499 r. rodu brak wśród hołdujących, zatem wymarł. Na licznych pieczęciach herb w postaci krzyża⁴⁸.

40 R. Eckert, dz. cyt., II, s. 58; CDB XXIV, s. 69.

41 CDB XIX, s. 285.

42 CDB XXIV, s. 67: 1363 r., XIX, s. 285, *Repertorium der im Kgl. Staatsarchive zu Königsberg i. Pr. befindlichen Urkunden zur Geschichte der Neumark*, bearb. E. Joachim, hrsg. P. v. Niessen, „Schriften d. Vereins f. Geschichte d. Neumark“ 3, 1895, nr 70-1, 359, CDB XVIII, s. 483.

43 R. Eckert, dz. cyt. s. 79: 1402 r., I, s. 43; CDB XVIII, s. 485: 1431 r., s. 488: 1451 r.; XIX, s. 91: 1443 r., s. 369: 1449 r.; XXIV, s. 161; *Regesta historico-diplomatica Ordinis S. Mariae Theutonicorum 1198–1525*, bearb. v. E. Joachim, hrsg. v. W. Hubatsch, Göttingen 1948, Pars II (dalej: RHD), nr 2370: 1434 r., nr 8223: 1443 r.; *Repertorium*, nr 915: 1442 r.

44 C. Gahlbeck, dz. cyt., s. 1217.

45 CDB B IV, s. 157.

46 CDB B IV, s. 157; A XI, s. 247: 1473 r.; A. Hänseler, *Die Ritter auf Zantoch*, „Die Heimat“ 1928, nr 11.

47 C. Gahlbeck, *Zisterzienser und Zisterzienserinnen in der Neumark*, Berlin 2002, s. 307, 355.

48 G. Mülverstedt, dz. cyt., s. 106, tab. 64.